

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Promemorian Ds 2022:6, Straff för deltagande i en terroristorganisation

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten instämmer i stort med de bedömningar och förslag som presenteras i promemorian. Den beskrivning av vad som ska avses med ett deltagande i terroristorganisation som promemorian föreslår anser vi vara tillräckligt förutsebar och avgränsad. Vi tycker också att det är lämpligt att införa en undantagsventil för gärningar som framstår som försvarliga och att den modellen är att föredra framför att undanta brott som är ringa. Åklagarmyndigheten ställer sig dock tveksam till den särskilda straffskala som ska tillämpas på ledaren av en terroristorganisation av skäl som utvecklas nedan.

5.2.2 *Det finns ett behov av kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation*

Åklagarmyndigheten står bakom slutsatsen att det finns ett behov av ytterligare kriminalisering på området, särskilt då dagens samråeslagstiftning inte täcker samtliga straffvärda ageranden. Det kan vidare konstateras att Sverige har kritiserats internationellt för att inte uppfylla kraven på kriminalisering som ställs upp i det s.k. terrorismdirektivet. Samtidigt bör det understrykas att begreppen terrorism och terroristorganisation är dynamiska och kan ändras över tid. Därför instämmer vi i den ståndpunkt som redovisas i förarbetena till den föreslagna inskränkningen av grundlagsskyddet för föreningsfriheten, nämligen att det måste finnas en gräns för vad som avses med terrorism i grundlagens mening. Annars riskerar den föreslagna lagstiftningen att kunna missbrukas av auktoritära politiska styren.

6 *Förhållandet till den internationella humanitära rätten*

Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att den internationella humanitära rätten inte utgör något hinder mot en bestämmelse som kriminaliserar deltagande i en terroristorganisation.

En fråga som emellertid problematiserar den uppfattningen är den om barnsoldater. Det har förekommit och kan antas fortsätta förekomma att terroristorganisationer aktivt rekryterar och använder barn i sin verksamhet. Inom den internationella humanitära rätten finns ett strängt förbud mot detta. Sverige har också ett internationellt åtagande att verka mot användandet av barnsoldater och att behandla och återintegrera barn som använts som barnsoldater.¹

En situation där en 12-åring reser med sin familj för att – med eller mot sin vilja – ansluta sig till en terroristorganisation och sedan fortsätter att delta i verksamheten efter att ha blivit straffmyndig innebär att barnet kan straffas för sitt deltagande i organisationen samtidigt som det är ett offer för ett allvarligt brott enligt den internationella humanitära rätten. Hur den här typen av situation ska behandlas, inte minst vid bedömningen av straffvärdet i deltagandebrottet, vore intressant att få belyst.

7.2 *Deltagandebrottets avgränsning*

Vi anser att det är en väl avvägd och tydlig avgränsning som föreslås. Det är rimligt att den kriminaliserade gärningen måste innebära något slags aktivitet och inte bara ett passivt medlemskap. Det är också lämpligt att det straffbara deltagandet förutsätter ett agerande som objektivt sett är ägnat att utgöra ett stöd för organisationen. Den exemplifiering som ges i författningskommentaren ger goda förutsättningar för en förutsägbar tillämpning.

Som promemorian (s. 94 f) väl utvecklar kan en sådan beskrivning av deltagandebrottet i vissa fall träffa situationer och gärningar som inte är straffvärda. Åklagarmyndigheten instämmer därför i behovet av en undantagsventil. Vi tycker att det är mycket bra att ventilen har formulerats som ett försvarlighetsundantag, och inte som ett undantag för ringa fall. Utöver de skäl som promemorian redovisar menar vi att ett undantag för ringa fall på ett omotiverat sätt regelmässigt gör den frågan till en bevisfråga för åklagaren, medan undan-

¹ Se t.ex. art. 6 och 7 i Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict

taget för försvarlighet typiskt sett inte bör aktualiseras annat än i situationer där frågeställningen framstår som naturlig.

7.4 *Straffskalor och påföljdsval*

Åklagarmyndigheten har inga synpunkter på straffskalan för deltagandebrott av normalgraden, då förslaget får anses vara i linje med en strängare syn på terroristbrottslighet som kommit till uttryck genom införandet av terroristbrottslagen och dess föreslagna straffskärpningar.

En av de föreslagna kvalifikationsgrunderna för det grova brottet är om gärningsmannen har tagit en central roll inom terroristorganisationen. Utöver de angivna kvalifikationsgrunderna föreslås också en särskild straffskala för de gärningar som innebär att gärningsmannen har lett organisationen. Åklagarmyndigheten är tveksam till det lämpliga i att vid straffvärdesbestämningen skilja på den som lett organisationen från andra som har intagit en central roll i den. Mot bakgrund av att de flesta terroristorganisationer styrs på ett högst decentraliserat sätt förefaller detta förslag vara mer motiverat av att följa kraven i terrorismdirektivet än att tillgodose en effektiv och ändamålsenlig tillämpning av straffbestämmelserna. Skillnaden mellan att inta en central roll och att leda är svår att ringa in och kommer sannolikt att skapa tillämpningssvårigheter.

Riksenheten för säkerhetsmål har pekat på att förslaget med en särskilt sträng straffskala för ledare av terroristorganisationer riskerar att leda till ogrundade invändningar om befälsordningar som blir mycket svåra att vederlägga. Detta kan vidare få till följd att den övre strafflatituden inte får något genomslag i rättstillämpningen för deltagandebrott när gärningspersonen intagit en central roll med betydande inflytande i en terroristorganisation, men där bevisning saknas om strukturer för den gällande ordergivningen.

Åklagarmyndigheten skulle därför hellre se en utformning av kvalifikationsgrunder som fortfarande öppnar upp för en straffskala av den föreslagna omfattningen, dvs. fängelse lägst två år och högst femton år, men där fokus ligger på gärningspersonens faktiska inflytande i organisationen. Skulle exempelvis en person som av många anses vara högra handen till en känd terroristledare komma i fråga för ett åtal för deltagandebrott, är det en tänkbar situation som skulle kunna motivera att personen döms till ett straff i den översta delen av straffskalan.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av kammaråklagaren Isabelle Bjursten. I den slutliga handläggningen av ärendet har också rättschefen Marie-Louise Ollén deltagit. Överåklagaren Lennart Guné har medverkat i beredningen.

Petra Lundh

Isabelle Bjursten

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket